

Řím v době republiky

Autor: Mgr. Přemysl Dvorský, Ph.D.

Datum tvorby: prosinec 2012

Ročník: šestý

Vzdělávací oblast: dějepis

Anotace:

Digitální učební materiál seznamuje žáky s dějinami umění starověkého Říma z období republiky. Obsah či rozsah předkládaných informací není ani úplným výčtem aktuálního poznání v příslušném oboru, ani nejnutnějším minimem informací s ohledem na danou vzdělávací oblast. Digitální vzdělávací materiál si na relativním množství ukázek uměleckých děl klade za cíl fixovat u žáků znalost základních rysů umění dané epochy a vytvořit u nich dovednost jejich rozpoznávání v kontextu dalšího vývoje výtvarného umění a to ve vazbě na politické a kulturní dějiny.

Republikánský Řím, tj. období datované 510 – 31/27 př. Kr., nepatří z uměleckého hlediska k obzvláště pozoruhodným epochám dějin umění. Římská republika spíše od svých počátků tvrdě bojovala o svou vlastní existenci a to nejen s vnějšími nepřáteli, ale se složitými vnitřními poměry. V každém případě nebudil Řím ve srovnání s velkoměsty antického světa, jako byly Athény, Efes, Milet, či později Pergamon nebo Alexandria žádný zvláštní obdiv. Řím byl městem namnoze s cihlovými a dřevěnými budovami, které rostly v průběhu staletí bez nějakého zvláštního plánu a rozmyslu, poloha nejvýznamnějších center – tj. především Kapitol a Forum Romanum – však již byla pevně určena a i přes pozdější velkolepé úpravy nikdy nezměněna. Ke konci římské republiky se však nejmocnější město světa nemohlo pochlubit širokými ulicemi a prostornými fóry (náměstími), velkolepými lázněmi a chrámy či divadly. Přesto v republikánské době dostalo římské umění svůj typický ráz a to v systematickém tvůrčím zápasu především s řeckými vzory. Přestože cokoli řecké bylo vždy i módní, nesnížili se Římané k pouhému plagiátorství řeckého umění a to ani v jeho helenistické podobě.

Římská architektura oproti řecké vždy např. pracovala s uměním klenby a nebála se výstavby patrových budov. Římské chrámy, přestože respektují řecké stavební řády (dórský, iónský a korintský, popř. římsko korintský), vychází ve svém půdorysu z etruských vzorů. Chrám stojí na vyvýšeném pódiu a není obklopený sloupořadím po celém svém obvodu. Před vlastní celou (tj. svatyní chrámu) zachovává sice římský chrám portikus (vstup) tvořený řeckým sloupovím a tympanonem, na něj však již navazuje přímo zcela dozdobená z vnějšku pilastry – tj. polosloupky vystupujícími napůl ze zdiva. Oproti řeckým zvyklostem byly v Římě navíc velmi oblíbené i chrámy s kruhovitým půdorysem.

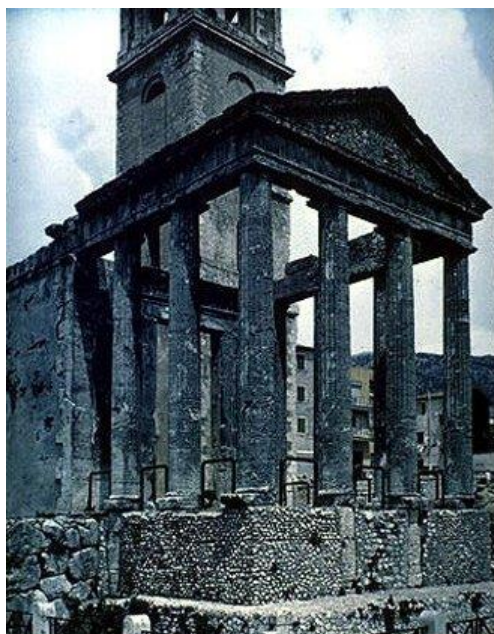
Mezi nejstarší římské chrámy patří např. Herkulův chrám v dórském stylu ve městě Cori nedaleko Říma, či takřka neporušený chrám zasvěcený Fortuně virilis v iónském slohu z 1. století př. Kr. v samotném Římě. Ke kruhovitým svatyním pak náleží chrám v Tivoli nebo velmi známý chrám bohyně Vesty v Římě z konce 2. století př. Kr.

Zcela novým stavebním typem je pak bazilika – veřejné shromaždiště a tržiště (ve středověku označuje toto slovo typ velkého křesťanského chrámu, tyto pozdější církevní budovy totiž v podstatě zcela zkopírovaly stavební logiku těchto římských veřejných a ryze účelných staveb – dnes bychom mohli říci jakýchsi supermarketů – daly jim však zcela nový smysl, smysl shromaždiště věřících k bohoslužbám). Jde o většinou třílodní stavbu s vyvýšenou střední částí. Nejstarší stavbou tohoto typu je římská bazilika Porcia z 2. století př. Kr. či mladší bazilika Aemilia dochované dnes jen v základech.

Jen velmi malé množství dochovaných staveb z období republiky je však zapříčiněno především vlastním dalším vývojem města Říma. Římští císaři přestavěli totiž během několika prvních staletí po Kr. srdce impéria do nevýslovné velikosti a krásy – což ovšem na druhou stranu znamenalo takřka kompletní překrytí všech starších architektonických a uměleckých epoch.

SPQR – Symbol Římské republiky. Tato čtyři písmena se neustále opakují v podstatě na všech římských stavbách. Jsou totiž vlastně oficiálním jménem římské republiky: SPQR = Senatus PopulusQue Romanum, tj. Senát a lid římský.

Herkulův chrám ve městě Cori nedaleko Říma v dórském slohu. Jedna z mála zachovaných staveb z období republiky.

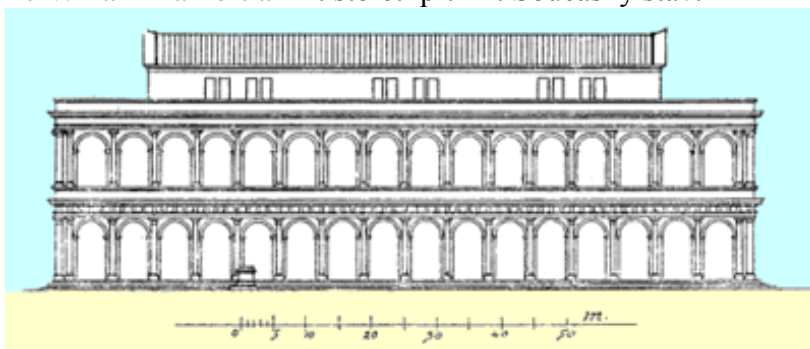
Dva pohledy na výborně dochovaný chrám zasvěcený **Fortuně virilis** v iónském slohu z konce republiky – 1. století př. Kr. Na obrázcích jsou patrné klasické znaky římských chrámů. Jedná se o tzv. pódium, tj. vyvýšený podstavec, na kterém chrám stojí a který je upraven do podoby schodiště jen v přední části (oproti řeckému chrámu, který obklopoval stupňovitý podstavec ze všech stran). Dále o využití tzv. pilastrů, tj. také tzv. polosloupů, tedy dekorace ve tvaru sloupů, které zpola vystupují z obvodové zdi. Zcela nový a římský prvek, v chybějící v řecké architektuře.

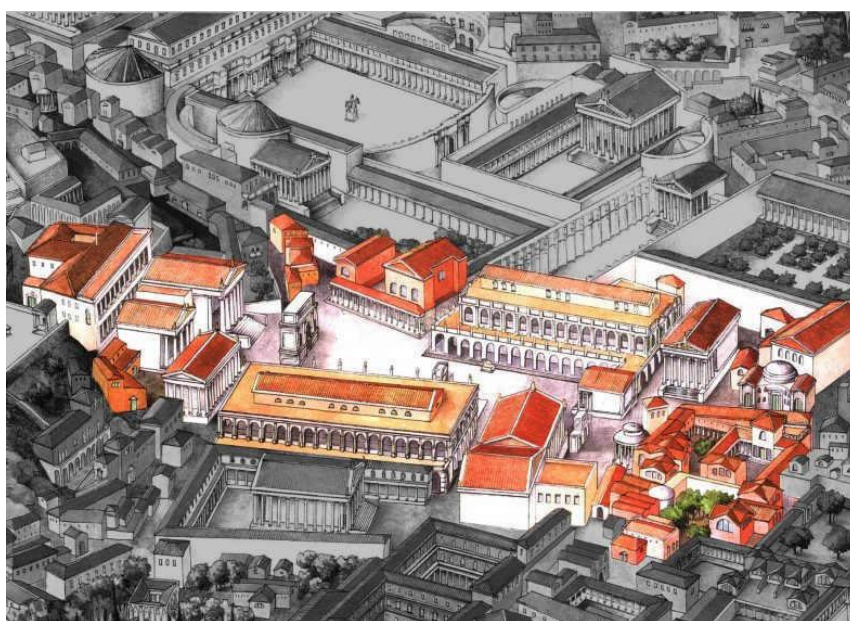
Dva pohledy na kruhový chrám ve městě Tivoli zasvěcený Sybille v korintském slohu. Kruhové chrámy byly ryze římskou architekturou, byť odvozenou z řeckých vzorů.

Nejstarší bazilika v Římě – tzv. Bazilika Portia z 2. století př. Kr. Současný stav.

Plán umístění baziliky Aemilia na Fóru Romanu a její bokorys.

Model Fóra Romana. Vpravo podélná stavba je bazilika Aemilia. Naproti ní stojí mladší bazilika Iuliana.

Seznam použité literatury:

- Pijoan, J.: Dějiny umění/2, Praha 1998
- Mráz, M.: Dějiny výtvarné kultury 1, Praha 1995
- Bauer, A.: Dějiny výtvarného umění, Praha 2001
- Adkins, L.: Antický Řím: encyklopedická příručka, Praha 2012
- Bemporad, M.: Antický Řím, Bratislava 1975
- Slovník antické kultury, Praha 1974

Seznam použitých webových stránek:

- <http://cs.wikipedia.org/wiki/SPQR#mediaviewer/Soubor:Spqrstone.jpg>
- <http://web.kyoto-inet.or.jp/org/orion/eng/hst/roma/fortuna.html>
- <http://web.kyoto-inet.or.jp/org/orion/eng/hst/roma/fortuna.html>
- <http://totalpict.com/p/kori%20belle/4/181601>
- <http://www.sylvie-tribut-astrologue.com/2011/02/>
- <https://www.superstock.com/stock-photos-images/1558-147495>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Bazilika_Aemilia#mediaviewer/Soubor:RomaForoRomanoBasilicaEmiliaDisegnoRicostruttivoFaseAugustea.gif
- <http://intranet.grundel.nl/thinkquest/uitgelicht.html>